

Asia: VN/34558/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentteja rakentamislain muutoksista

Lakiluonnoksessa korostetaan tiedon arkistointiin ja säilyttämiseen liittyvien vastuiden määrittämisen tärkeyttä. Asia on merkityksellinen, ja Kansallisarkisto pyytää kiinnittämään erityistä huomiota tietoaaineistojen arkistointia sekä säilyttämistä alkuperäisessä käyttötarkoituksessa koskevaan käsitteistöön.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (tiedonhallintalaki, 906/2019) mukaan tietoaaineistot ja asiakirjat on niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen päättymisen jälkeen joko tuhottava tai arkistoitava, mikäli niitä ei ole laissa säädetty pysyvään säilytykseen alkuperäisessä käyttötarkoituksessa. Luonnoksessa käsitettä "arkistointi" käytetään tiedonhallintalaissa säädetystä poikkeavalla tavalla, ja useassa kohtaa sopivampi käsite olisikin säilyttäminen.

Tietoaaineistot ja asiakirjat voidaan arkistoida ainoastaan lailla tai lain nojalla. Arkistoitua tietoa säilytetään ilman aikarajaa osana kulttuuriperintöä. Arkistointi edellyttää asiakirjoilta ja tietoaaineistoilta arkistollista arvoa, joka muodostuu muun muassa tutkimuksen tarpeiden ja yhteiskunnallisen merkityksen kautta. Kansallisarkisto on arkistotoimen asiantuntijaviranomainen. Asiakirjojen ja tietoaaineistojen arkistollisen arvon määrittely on Kansallisarkiston lakisääteinen tehtävä. Kansallisarkisto voi seulontapäätösvalmistelussaan varmistaa, ettei useiden toimijoiden tarvitse arkistoida samoja tietoja.

Rakennettua ympäristöä koskevista keskeisistä tiedoista suuri osa on arvioitu Kansallisarkiston arkistolain (831/1994) nojalla antamissa seulontapäätöksissä pysyvästi säilytettäväksi eli arkistoitaviksi.

Toisaalta rakennetun ympäristön tietoaaineistoja tarvitaan tyypillisesti hyvin pitkään niiden alkuperäisiin käyttötarkoituksiin. Tämän tarpeen kestäessä tulisi puhua säilyttämisestä. Käsitteiden käytössä on tällä hetkellä paljon epäselvyyttä sekä arjen kielenkäytössä että eri viranomaisten ohjeistuksessa. Epäselvyys vaikeuttaa säilytysaikojen hallintaa ja jopa vaarantaa arkistoitavien tietoaaineistojen tunnistamista ja niiden säilyttämistä saavutettavina ja käytettävänä. Tilannetta selkeyttäisi, jos lainsäädännössä käsitteitä käytettäisiin yhdenmukaisesti ja ristiriidattomasti.

Hallituksen esityksessä on viitattu myös rakennussuunnitelmien ja rakennuspiirustusten tiedostomuotoon sivuilla 44–45:

” Pykälän 1 momentin 2) kohdassa edellytetty suunnitelmamalli olisi toimitettava rakentamislupahakemuksen liitteenä vain, jos rakennussuunnitelmat tai rakennuspiirustukset olisi tuotettu tietomallityökaluilla. Yleisimmät käytössä olevat työkalut ovat ArchiCAD, Revit ja Vertex. Koska kyseessä on julkishallintoon rakennuslupahakemuksen liitteeksi toimitettava asiakirja, olisi sen oltava pitkäaikaissäilytykseen kelpaava tiedostomuotoinen asiakirja. Arkistolaitos on toistaiseksi hyväksynyt rakennuslupahakemuksen liitteeksi hyväksyttävän asiakirjan avoimeen formaattiin ja standardiin perustuvaksi muodoksi IFC4.0, johon toimitettava asiakirja on tallennettava. Tunnistetiedoiltaan ja sisällöltään suunnitelmamallin on sisällettävä vähintään tiedot samat kuin rakennussuunnitelmat ja rakennuspiirustukset”

Kansallisarkisto haluaa korostaa, että sen antama päätös 19.10.2022 koskee IFC 4.0 formaatin hyväksymistä arkistoitavaksi muodoksi. Päätös ei koske operatiivisessa toiminnassa käytettäviä tiedostomuotoja. Toki on huomattava, että arkistointiin kelpaava muoto usein tukee myös pitkäaikaista säilyttämistä operatiivisessa käytössä. Säädötasolla ei tulisi Kansallisarkiston näkemyksen mukaan kiinnittäytyä yhteen mahdolliseen tiedostoformaattiin, koska kehitys on tällä alalla jatkuvaa ja arkistoitaviksi soveltuvia standardoituja tiedostomuotoja voi olla ja tulee olemaan muitakin. Kansallisarkisto on jatkuvasti valmis arvioimaan myös muiden tiedostomuotojen arkistokelpoisuutta yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa.

Kansallisarkisto pitää erittäin hyvänä ympäristöministeriön pyrkimystä kehittää julkisen hallinnon tiedon tuottamiseen ja säilyttämiseen liittyvää standardointia, yhteentoimivia koneluettavia tietorakenteita kansallisella tasolla, yksilöiviä pysyviä tunnisteita sekä keskitettyjen valtakunnallisten tietovarantojen käyttöönottoa. Nämä kaikki elementit edistävät paitsi arkistointia ja pitkäaikaissäilytystä myös tiedon yhdenmukaisuutta ja uudelleenkäyttöä.

2. Esityksen mukaan Ilmastaselvityksessä tulisi raportoida uuden rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Asetusvalmistelun helpottamista varten kysymme, tulisiko näkemyksesi mukaan vähähiilisyysarviointi tehdä rakennukselle sekä rakennuspaikalle (rakennuspaikalla tarkoitetaan mm. rakennuksen perustuksia), vaikka hiilijalanjäljen raja-arvot on suunniteltu koskevan vain rakennusta?

Vastaus:

A: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää vain rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen sekä rakennuspaikan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

-

3. Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioit esitetyillä muutoksilla olevan edustamasi tahon kannalta?

-

4. Kommenteja alueidenkäyttölain 57, 188 a ja 197 §:stä

-

5. Kommenteja ympäristönsuojelulain 156 b §:stä

-

6. Kommenteja laista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympärisövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Happonen Päivi
Kansallisarkisto

Mäkiranta Minna-Liisa
Kansallisarkisto